

Az erdőgyérités kérdéséhez.

Irta: Kozarac J., kir. erdész.

E kérdést az „Erdészeti Lapok“ 1886. évi folyamának VIII. füzetében már egyszer tárgyaltuk, s ha most ismét ezzel foglalkozunk, annak indító oka, a tárgy fontosságán kívül, még azon igen tanulságos példa, melyet a tapasztalatból merítettünk.

Először is vegyük szemlélet alá a gyéritésnek jelentőségét, s illetve különbségét elegyetlen, valamint vegyes fanemekből álló erdőkben.

Mindkét alkotásu erdőkben a fiatal korban végzendő gyéritésnek erdőápolási célja van, midőn a létért való küzdelmet a növésben visszamaradt, felesleges törzsecskéknek kiszedése által elősegíteni igyekszünk. Az elegyetlen rudfa erdőkben végzett gyérités már elveszíti kizárólagos erdőápolási jellegét, itt a fák egy részének kiszedése már a megmaradók nagyobb növedékének előmozdítására van irányítva, tehát a növedék gyarapítására irányzott rendszabály. Az egyes fanemekből álló erdőkben azonban, hol minden egyes fanem rendesen nem egyenlő gyors növekvésű, még az előrehaladott rudasokban is a gyérités kiválóan erdőápolásra célzó művelet, s ez különösen ott érvényesül, hol a kisebb értékű fanemek gyors növéseük. Ez az eset az oly lombosfa erdőkben mindenütt tapasztalható, melyekben a csekély értékű lágy fanemek egyszersmind a leggyorsabb növéseük, s ezen tulajdonságuk által az értékesebb fanemekre nézve veszélyesekké válnak.

Mindkét fennebb megkülönböztetett rendszabály, (t. i. az erdőápolásra, valamint a növedégyarapodásának előmozdítására célzó) egybefoglalva nem egyéb, mint pénzügyi mű-

velet. Mert a megtelepített erdő magára hagyva is 50—100 év múlva erdőt képez ugyan, a különbség azonban az ilyen magára hagyott és más, kellő időben gyéritett erdő közt igen nagy. E különbség elegyetlen erdőknél főképp abban nyilvánul, hogy a nem gyéritettekben a törzsek vastagodása, s tehát értéke körülbelül 20 évvel visszamarad, pénzügyileg pedig 30—50⁰/₀-kal csekélyebb értékű, mint a gyéritett erdő. A különbség egyes erdőkben még sokkal nagyobb, mert ha nem gyéritettnék, a vághatás koráig a kevés értékű fánemek képesek a főfanemet teljesen elnyomni, s ez által értékük pénzügyi tekintetben 60—80⁰/₀-kal leszállhat. Az ily gazdaság elhibázottnak tekintendő.

Fájdalom, erre nézve a szlavoniai Száva-menti erdők elég sok, mondhatni ijesztő példát szolgáltatnak, mert itt sok helyen a tenyésztés czélját képező tölgy majdnem teljesen elenyészik, míg a gyorsabb növésű és értéktelen kőris és szil ezzel szemben uralkodó fanemmé vált.

Az előbbiekből tisztán kiviláglik, hogy bárminemű gyérités végczéljának a pénzügyi előny elérésére kell irányítva lennie, vonatkozzék bár a gyérités a fa minőségének emelésére, vagy pedig értékesebb fánemek uralomra juttatására.

Az alábbi táblázat a lipovljanei kir. erdőgondnokság két, a Szávamentén egymásmellett fekvő erdőrészlet egy-egy holdjának törzsönként való felvételét mutatja. Mindkét részlet ugyanazon termőhelyi jóságu, a talaj árvizek által mérsékelten el szokott öntetni, az erdő kora mintegy 56 év, körülbelül 10 évi ujraerdősítési időtartamu száraló gazdaság útján keletkezett. Mindkét erdőrészlet magára hagyatva nőtt, csupán B. részletből vétetett ki a felvétel előtt két évvel (holdanként) 20 m³ fa, mely tűzifává dolgoztatott fel. Mindkét részlet tölgyfa tenyésztésére van rendelve.

A földvételei eredményeinek holdkanént.

A. erdőrésztlet										B. erdőrésztlet										
vastagsági osztály										vastagsági osztály										
I.			II.			III.			F a n e m	I.			II.			III.			F a n e m	
10 cm-ig			11—20 cm			21—40 cm				10 cm-ig			11—20 cm			21—40 cm				
átmérő mellmaga- sságban										átmérő mellmaga- sságban										
törzsszám										törzsszám										
fatömeg vastagsági osztály szerint										fatömeg vastagsági osztály szerint										
m ³										m ³										
összes fatö- meg										összes fatö- meg										
fanem szerint										fanem szerint										
törzsszám										törzsszám										
fatömeg										fatömeg										
%										%										
%										%										
Tölgy										Tölgy										
17	.	.	32	.	12	0.34	4.16	8.46	16 ⁰ / ₀	11 ⁰ / ₀	15	.	.	39	.	6	5.07	7.35	23 ⁰ / ₀	11 ⁰ / ₀
23	.	.	94	.	89	0.46	12.22	42.05	84 ⁰ / ₀	89 ⁰ / ₀	4	.	.	24	.	39	8.12	16.07	77 ⁰ / ₀	89 ⁰ / ₀
Szil										Szil										
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Körös										Körös										
28	.	.	75	.	75	3.64	24.75	28.39	84 ⁰ / ₀	89 ⁰ / ₀	8	.	.	134	.	1.04	44.22	45.26	77 ⁰ / ₀	89 ⁰ / ₀
Összesen										Összesen										
40	154	176	370			.	78.90	.	.	19	71	179	269	.	68.68	.	.	.	.	
Fatömeg % vastagsági osz- tályok szerint.										Fatömeg % vastagsági osz- tályok szerint										
1 ⁰ / ₀	26 ⁰ / ₀	73 ⁰ / ₀	.	.	.	.	.	.	.	0.50 ⁰ / ₀	13.50 ⁰ / ₀	86 ⁰ / ₀	.	.	.	.	.	.	.	

A táblázat eléggé mutatja, hogy mennyire feleltek meg eddigelé ezen feladatuknak. A nem gyéritett *A.* részleten 84⁰/₀ szil és kőris, s csak 16⁰/₀ tölgy törzs van; a mérsékelve gyéritett *B.* részleten 77⁰/₀ szil és kőris, s 23⁰/₀ tölgy törzs fordul elő, vagy pedig fatömegben kifejezve: 11⁰/₀ tölgyfa és 89⁰/₀ szil- és kőrisfa. A dolog azonban még rosszabbul áll, mint azt a számok mutatják, mert a 61, illetve 60 drb tölgytörzs közül a vághatás korát csak 12, illetve 6 drb fogja elérni. Ugyanis az I. vastagsági osztály (10 cm mellmagasságban mért átmérőig) törzseinek csúcsa már féligen túl el van halva; a a II. vastagsági osztály (11—20 cm-ig) törzsei pedig annyira be vannak árnyalva és beszorítva, hogy további növekvésükhöz nincs remény; tehát csupán a III. vastagsági osztály törzsei azok, melyek jövőre is még számítanak.

Ezen erdőrészletek kétségen kívül azon pontig jutottak, midőn minden lelkiismeretes erdésznek azt kell kérdezni, hogy hát mi lesz a tölgyesekkel? A 9 drb tölgy törzsecske képezze hát a tölgyest? Vagy a tölgy tenyésztés helyett szil- és kőrisgazdaság fog üzenni?

Az utolsó kérdésre igen könnyen lehetne igenlően felelni, ha a kőris- és sziltörzseknek legalább 50⁰/₀-a mint műfa lenne értékesíthető, ez az eset azonban távolról sem áll. Ezen erdőrészletek jövőjéről pedig gyorsan kell határozni, mert ez így, a mint van, nem egyéb, mint a legnagyobb veszteséggel való gazdálkodás.

A felhozott példából — úgy hisszük — mindenki meggyőződhetik, hogy mily nagy hiba követtetett el, midőn a szóban lévő erdőrészleteknek körülbelül a 30-ik éves korban való gyéritését elmulasztották; ha nem sajnálták volna akkor a csekély gyéritési költséget, ma mind a 60 drb tölgytörzs biztosan életképes állapotban lenne, s a tölgyerdő becsülete és a pénztár érdeke meg lenne mentve.

Most legyen szabad véleményünket nyilvánítani az iránt, hogy mi történjék a kérdésben levő erdőrészekkel. Nézetünk az, hogy valamennyi hasonló szil- és kőriserdőt lehető gyorsan tölgyesekké kell átalakítani. Az átalakítás egy évtized alatt véghezvihető lenne, és pedig a két vágásos gazdaság alkalmazása útján, oly módon, hogy az első, azonnal alkalmazandó vágás kiterjesztendő a legvastagabb törzsekre, s az egész fatömegnek körülbelül 60% -a kiveendő, a megmaradó részlet pedig tölgyekkel azonnal aláültetendő; a meghagyott törzsek azután 8—10 év múlva a második vágás alkalmával letarolandók, s ekkor holdanként mintegy 30 db törzs- és ezek közt valamennyi életre való tölgy, fentartandó, mely törzsek azután fokozatosan, mint igen értékes anyag értékesítenének.

Ezen eljárás mellett a veszteség még mindig sokkal csekélyebb lesz, mintha ezeket az erdőket 100 évig fentartanák, hogy akkor törzseit — miként ez most történik — mint értéktelen tűzifaanyagot értékesítsék, míg ellenben a vázolt átalakítás által a 100 éves korban már teljes növekvésben lévő 40 éves tölgyesek, több értékes vastag méretű fa, és még ezenfelül a kivágott fatömeg után bevett s 35 év óta kamatozó összeg áll rendelkezésre.

Most pedig, az elegyes erdőkben idejekorán alkalmazott gyéritésnek fennebb vázolt jelentősége után, lássuk röviden a gyéritésnek a növekvésre való befolyását, miként ezt a közölt táblázat adatai mutatják.

Miként már elébb említve volt, a *B.* erdőrészt ezelőtt két évvel holdanként $20\ m^3$ gyéritési fát szolgáltatott. A felvétel eredménye, a táblázat szerint, $68.68\ m^3$, tehát egészben $88.68\ m^3$ fatömeg a *B.*-vel jelzett erdőrésztben, míg az *A.* részletben $78.90\ m^3$ találtatott, s tehát kereken $10\ m^3$ -rel kevesebb mint az elébbiben. Az átlagos növedék tehát:

A. részletben $= 1.40 \text{ m}^3$; *B.*-ben ellenben 1.58 m^3 . (Ezen növedék, Danhelovski igazgatónak a szlavoniai tölgyekre megállapított termési táblái szerint, a II-ik termőhelyi jóság-nak felel meg). *B.* erdőrészletnek 0.18 m^3 növedék-többletét csakis a gyérités idézte elő, a mennyiben ezen erdőrészlet fatömege a gyérités után 2 évvel — *A.*-val szemben — 10 m^3 -rel gyarapodott. A gyéritett erdőrészlet szembeszökő gyarapodása azonban nem csak a mennyiségben, hanem a minőségben is nyilvánul. Ugyanis, utalva a táblázatra, láttuk, és az alábbi okból láthatjuk, hogy a vastagsági osztály $0/0$ -a mily kedvezően alakul át a gyéritett *B.* részletben :

A. részlet :

B. részlet :

I. vast. osztály	$= 10/0$		$0.50/0$
II. " "	$= 26/0$		$13.50/0$
III. " "	$= 73/0$		$86/0$

Mindezen világosan beszélő eredményekből eleget tanulhatunk; ezen eredményeknek kell minket az eddigi gazdálkodástól elterelniök, mely egyébből sem áll, mint idős erdők fájának eladásából; szenteljük már egyszer gondunkat teljes mértékben az eddig mostohán kezelt fiatalosokra, mint a jövő erdeire, hogy utódaink minket ne csak fakereskedőknek, hanem erdőtenyésztőknek is nevezhessenek.

Ezen rövid értekezésünket nem zárhatjuk be annak megemlítése nélkül, hogy a magas földmívelési ministerium felismerte és méltányolta az erdők gondozásának fennebb vázolt hiányait, és a köris-csemetéknek a fiatal tölgyesekben való elnyomására a költségeket engedélyezte is. Ezen művelet ez idő szerint a lipovljanei erdőgondnokságban épen napirenden van s eredményét bátrak leszünk annak idején itt is tárgyalni.